

EUSKAL PILOTA: BILA DITZAGUN IRTENBIDEAK

JOXAN UNSAIN

Pilotaren azken urte hauetako mugimenduak jakinmina sortu du erakunde eta instituzio desberdinetan. Gure herri honetako jokoen garrantziaz eta gure bizitzarekiko erlazioaz badugu euskaldunok ere zeresanik.

Herri bateko kulturgintzaren eta kirolen eboluzioa aztertzean ekintza edo gertakari garrantzitsuak kontuan hartzen diren bezala, txiki eta xumeak ere presente izan behar ditugu.

Euskal pilotarekin harremanetan ari garen guztiok beharrezko ariketa dugu egunero itxaropentsu jaikitzea, ilusioa galduz gero arriskutan ipiniko baikenuke etorkizuna. Eta geuri —eta ez beste inori— exigitu beharko litzaiguke balizko galerraren gaineko erresponsabilitatea.

Horretarako beharrezkoa gertatzen da pilotaren osasuna ziurtatuko duen ingurua planifikatzea eta, horrenbestez, hasierako diagnosian jarraitu beharreko helburuak hasiera-hasieratik zehaztea, federazio-estamentu eremu desberdinen (Eusko Jaurlaritza-Kultura Saila, Euskadiko Pilota Federazioak, Herrialde desberdinetako Federazioak, Euskal Kirol Institutua, Pilota Klubak, Ikaspilota, etab.en) estrategia bateratua abiapuntutzat hartuta. Horretarako, helburu orokorrak finkatu beharko dira eta sustapen, antolaketa, plangintza eta orientabide alderdiek norabide amankomuna izan beharko dute.

Ondoren, gaur egungo egoeraren azterketatik abiatuta, lan-arlo desberdinetako bakoitza garatuko dugu.

PILOTAREN HASTAPENA ESKOLAN

Eskolan eman ohi du pertsona batek pilotaren alorrean lehen urratsa eta lehen urrats hau hastapena besterik ez da. Ez da, beraz, nahitaez espezifikotasun handia eskatu behar den garaia. Norberaren ezaugarri eta gaitasunen araberrako iharduerak aukeratzeko gun e aproposa beraz.

Badirudi denok bat gatzela, hasteko, horretan. Baina zuzentasun hori kontrolatzen edota horretarako neurriak hartzen hasten garenean sortzen dira egonezinak, gatatzkak eta sarritan haserreak.

Bestalde, eskolan pilota-ihardueran kalitatea neurtzea zailagoa da kantitatea neurtzea baino; hasteko, Administrazio publikoa ez da, jakina, berez gure kirolen zuzentasunari eta egokitasunari buruzko irizpideak ezartzeko gauza. Horrela inflexioko puntu garrantzitsu baten atarian aurkitzen garela esango nuke.

Era berean, euskal pilota beste gauza askotatik babestu beharrean aurkitzen da eskolan: kultur manipulaziotik; kontsumismotik; eskola bestelako kirolen merkatutzat hartu eta kontrolik gabe inbadituko duten horietatik...

Sarri, gure artean zer gertatzen ari den salatzeak euskal gizarteari eta eskolari bost axola diola ematen du. Gaztetxo

borondatea mezu arrotz eta elbarrigarriek preso dutela esan liteke, gizarteko azalean arakatuz gero. Helduagooi, berriz, berehalako errentabilitatearen lilurak itsuarazi gaituela lepora dakiguke. Baina gure jokoen azalaren azpian mamia dagoela ahazten dugu maiz eta huraxe da eraikinaren oinarria, gure ahalegin guztien azken helburua.

Irakasleei, ikasleei eta gizarteari, oro har, erraztasunak eman beharko zaizkio eskola-ordu eta ikastorduez kanpo ikastetxeetako baliabideak erabiltzeko eta, honela, pilotarekin loturik dauden iharduerak garatu ahal izateko.

Ikaspilotaren esperientzia gogoan dugula, ikastetxeak honen antolakuntza bere gain hartu behar duela uste dugu eta programazioa gure kirolarentzat egokitzen arduratu, baita honen antolamenduaren eraginkortasunaz, arduradunaren lanbide-
-prestatuntzaz (ikastorduetan zein ikastorduez kanpo), honen burutzapena laguntzeaz, bultzatzeaz eta zaintzeaz eta iharduera garatzeko baliabide materialak biltzeaz ere.

Zeregin hau beharrezkoa eta funtsezkoa da gure kirola eskolan zabal dadin eta gaur egun gertatzen den antolakuntzarik eza gainditu eta proiektu eta eskumen hauek epe labur eta luzera jarrera logikoa har dezaten.

Horregatik, eskolak ezinezkoa du pilota bere inguru kulturaletik kanpo uztea. Eta aldi berean, gureak diren pilota-joko desberdinen berreskuratze eta zabaltze lanetan badu zeresanik.

PILOTA-ESKOLAK

Eskola-orduz kanpo antolatu ohi diren pilota-taldeei deitzen diegu Pilota-Eskola. Gela barruan edo berezko gogoia agertu duten neska-mutilez osatutako talde hauek, pilota sakontzea dute helburu

Pilota-eskolak, oro har, eliterako pilotaz arduratzen dira askotan eta sektore honentzako bereziki antolatzen dituzte euren lehiaketak Ez dute jokaera hauen bitartez lortu nahi diren helburuen definizio zehatzik.

Hala eta guztiz ere, Pilotaren barruan dauden lan-talde espezializatu desberdinek onartu egin dute oinarrian garatutako lan sendo eta serio batek baizik ez duela gailurra arrakastaz lortzea ahalbidetuko. Oinarrian garatutako lanak pilota-eskoletan hasi behar du bereziki, lanbide-prestakuntza gertatzen den bezalaxe, oinarritzko prestakuntzak garrantzi erabakiorra baitu pilotarako.

Dena den, maila hauetako pilotaren eremuan gehiegitan dago pilotari gazte hauen prestakuntza horretarako gai ez diren arduradunen eskuetan.

Prestatzaileak, monitoreak edo entrenatzaileak —pertsone honi jartzen diogun titulua edozein izanik ere— garrantzi handiko funtzioa betetzen du adin hauetako pilotari gazteen eremuan, gero eta haur gehiago hurbiltzen baita pilota-eskoletara. Lehen haurrek kalean edo edozein hormatan aritzen ziren pilotan eta pilotari on bihurtzen ziren euren kabuz ikasten, berariazko entrenamenduetan hasi aurretik. Ildo honetan, argitu behar dugu praktika hau eragiten zuen zenbait faktore zegoela eta hauen artean pilotaren iharduera bera kultur eta gizarte-mailan indarrean zegoela nabarmendu behar da. Lehen gazteek beraiek egokitzen zituzten euren arauak unean uneko egoerara. Bi besterik ez zirenean eurek erabakitzen zuten zein irtenbide eman behar zioten. Haatik, bi baino gehiago baziren, jolastokira eta helburu amankomunetara egokitu ohi ziren.

Gaur egun, aldiz, helduek bideratzen dute guztia. Entrenatzaile eta monitoreek zehazten dute jokoaren erritmoa eta izaera. Hori dela-eta, klub bateko partaide izateko adinean dauden gazte askok muzin egiten diote pilotari, adin horretara heltzen direnerako hauetako askok pilotan hamar urtean zehar jokatu ondoren. Maiz helduek parte-hartzaileen ekimen eta sormena moztu egiten dute (espezialitate-mota, haur jakin batenganako interes berezia, txapelketa antolatzerakoan manipulazioa, estatus bereziak...) eta hau izan daiteke neurri batean animatzaile-rik handienak pilotaren esparrutik aldegitaren arrazoirik argiena.

Tokian tokiko eta lekuan lekuko gidari egokiak eratzen eta koordinatzen saiatu beharko dira beraz, gaur egungo Federazio eta Klubak... Guztia berrantolatuko duen agiria lortuz, adin hauetan oinarri finkoek urrezko balorea baitute.

Aldi berean, helburuen ikuspegi oso bat lortzeko ondoko printzipioak formulatu beharko dira:

— Oinarri-pilota haurren beharrizantara egokitu beharko da eta ez helduen beharrizantara. Haurrak ez dira heldu txikiak!

— Pilotan aritu nahi duten haur guztiei eman behar zaie pilotan aritzeko aukera.

— Eragin-esparru desberdinetan pilotaren aldeko ikuskera zabaltzen saiatzea.

— Pilotak adin hauetan ez du lehiaketa soila izan behar, jolas zuzendua edo librea baizik. Horretarako, lehiaketaren ikuspegi kanpo pilotan aritzea sustatu behar da (salbuespenak salbuespen).

— Pilotak adin hauetan klub, ikastetxe eta gurasoen arteko lankidetzeta eta harremanak bultzatzeko bidea izan behar du. (Hasierako ihardueraren eta pilotan aritzeak ematen duen ondorengo heldutasunaren arteko bateratze zuzena bilatzea alegia).

— Oinarri-pilotak parte-hartzaile guztien arteko elkar ulertze giroa sustatu behar du (ez bertako idoloiei bereziki).

Eskakizunak honetan guzti honetan inplikatzeko diren zenbait pertsonen trebetasunera laburbiltzeko, pilota-eskolak eta entrenatzaile eta gurasoentzako printzipiorik nagusienak azpimarratu beharko ditu:

1. Adin hauetan pilotak jolastu esan nahi du eta jolasteak berarekin ditu ezberdintasunak.

2. Haur asko ikertze-prozesu batean daude. Espezialitatea erabakitzen alegia.

3. Neurri berean eskatu behar zaie guztie eta neurri berean jarri behar zaie arreta.

4. Etorkizuneko pilotariei irabazten eta galtzen irakatsi behar zaie.

5. Ikasteko eredu diren ariketa gehiago - partidu gutxiago.

6. Pilota askotarikoa eta anitza dela ulertaraztea (espezialitate desberdinak).

7. Elkarrekin parte-hartzeko diseinu bat sortzea eta esperientzia horrek pilota-iharduera osoan iraun dezan saiatzea (ez noizean behin).

8. Partiduetan hurrek hartzen dute parte, ez helduek (haur pilotariak jokatzen du, inola ere ez monitoreak edo gurasoek).

LABURPENA: Iharduera oroien helburuek oso argiak izan behar dute, bai entrenatzaile-monitorezeregina betetzen duen pertsonarentzat, bai antolakuntza-egiturako zuzendariarentzat. Planteamendu garbi eta amankomun bat ez edukitzeak, gerora jotako uso baten antzera gelditzera bultzatzen gaitu askotan.

PILOTA AISIALDIAN EDO DENBORA LIBREAN

ZEINTZUK DIRA PREMIA NAGUSIAK

Pilotak azkenaldi honetan bizi izandako «boon»a kontuan izanirik, hutsune ikaragarria atzeman genezake aisialdia aztertzerakoan

Egoera honi buruzko lehen gogoeta eginez, betidanik pilota gure gizartean inolako norabide, programazio edo pertsonal espezializaturik gabe garatzen zela aipatu behar dugu.

Gaur egun, pilotaren ihardueraren barruan Administrazio publikoak, beren iharduera-programen barne, biztanleriaren sektore gehienentzako zerbitzuak eskaintzen ari dira; baina bada sektore handi bat hutsune nabarmena duena:

35. urtetik 60 urtera bitarteko gizon-emakumezkoak.

Gizarte-talde honen ezaugarriak:

a) Burutzen dituzten iharduera fisiko gehienak iharduera libre eta bat-batekoen barnean sartuko lirateke, eta adiskide eta familia inguruan egin ohi dituzte (mendia...)

b) Ordutegi-arazo larriak dituzte beren lan-erantzukizunagatik.

c) Lan edo famili arazo horiek askotan galerazi egiten dute maiztasun jakin batez edo sistematikoki iharduera hori bultzatzea.

d) Euskal Herrian 35 urtetik 60 urtera bitarteko gizon-ema-kumezko gehienek pilotan jokatu dute bere gaztaroan.

Azken urteotan, kirol-arloko ihardueren eskaintza publikoak bere interes propioetarantz «hezi» du eskaria, herriak bereak zituen iharduera horiek bertan behera utziz. Kontuan hartuz kirol tradizionalaren eskaintza publikoa haurren sektorean oinarritzen dela eta ez gazteen sektorean, esan daiteke, biztanlegoaren multzo handi batek ez dauzkala benetan nahi dituen produktuak, eskaintzen zaizkion kirol-zerbitzuen artean.

Horrenbestez:

Plota arrakasta handiko tresna da euskal gizartean oro har, aina ere gehiago 35 urtetik 60 urtera itarteko gizon-ema-kumezkoentzat.

EUSKAL PILOTAREN EGUNGO ESKAINTZAK DUEN ARAZOA

Kirol-eskolen edo Ikaspilotaren eskaintzei buruzko xehetasunetan sartu gabe, Udalek eta Aldundiek euskal pilotari dagokionez egiten duten eskaintza bakarra kirol-instalazioen erabilpenaren zeharkako zerbitzua da; honek arazo batzuk dakartza berarekin:

a) Erabiltzailearentzako arazoak.

— Jokatzeko eta eskatzeko ordua zehaztu beharra.

— Lagunen batekin jokatzera joan beharra dauka; gehiengotan bi edo hiru lagunekin, oro har bi biren aurka jokatu ohi delako.

— Laneko edo familiako premiek zaildu egiten dute guzti hori.

— Horren ondorioz, erabiltzaile-kopuru handi batek bertan behera utzi du kirol-mota hau, partaide-kopuru txikiagoa behar duten antzeko beste kirol batzuetara joz: squash-a, tenisa...

— Zuzendaritzarik gabe iharduteak osasun eta ongizate-arazoak sor ditzake (muskulu-lesioak beroketa egokirik ez egitea-gatik...)

b) Administrazioentzako arazoak:

— Bertako instalazioen erabilera kaskarra da, jokalaria-kopurua oso txikia delako hain zuzen, egun osoan zehar okupatuta egon daitezkeen arren.

— Ordu batean bertan aritzen diren erabiltzaileak lau direla onartzen baldin badugu, eta gehienez ere, egunean 10 orduz iharduten bada, pilotalekua erabiliko duten lagunak gehienez ere 40 izango dira.

— Frontoi luzeek beren erabilpenerako arazo gehiago dute, eskaera frontoi motzeko jolas-moduetara bideratzen baita.

— Frontoi-kopuru nabarmen bat jendearentzat itxita aurkitzen da gehienetan, kirolean aritzea eta instalazioaren errenta-garritasuna are gehiago zailduz.

c) Metodologiazko alderdiak

Euskal pilotak biztanleria guztiari irtenbideak ematen saiatu behar du, adin, sexu, sasoi fisiko... bezalako bereizketarik egin gabe. Beraz, zerbitzua 35 eta 60 urte bitarteko gizon-emakumeen taldeari zuzentzen saiatu beharko da, beraien arteko desberdintasunak oso handiak badira ere.

Sistema honek ondokoa lortzeko aukera eskaintzen digu:

— Norbanakoen sasoi fisikoa zaindu eta hobetzea.

— Euskal pilotaren modalitate guztiak eta tradiziozko beste joko batzuk ezagutzea.

— Giza harremanak hobetzea.

— Norbanakoa bere osotasunean eta gizarte anizkoi bateko partaide gisa garatzea.

Pilota-jokoan barneratzeak ez ditu bazterrean uzten tradiziozko gainerako jokoak; euskal kulturari berezkoak zaizkionak izan nola beste kulturatakoak izan, eta horrek erraztu egingo luke, euskal gizartea osatzen duten kultura guztiekiko begirunea eta onespena.

Arrisku horiei aurre egiteko gure herrian pilotazale bezala bere burua azaltzen duten enteei doakie proposamen hau:

— Pilota balioestea eta babestea gure kultur ondarearen alderdi garrantzitsu gisa.

— Pilotaren kirol, gizarte eta kultur izaera sustatzea, jolasa prestakuntzarekin tartekatuz.

— Jendeak bere ondarea ezagutu dezan sentsibiltzatzea eta motibatzea, ondasun amankomun gisa baloratuz.

— Pilotaren jokoa sustatzea eta hedatzea behin-behingo.

Gure pilota-jokoa kultur nortasunaren zeinutzat har daitekeela onartzen badugu, behar-beharreko gertatzen da beraz gordetzea eta mimatzea memoria historikoak iraungo badu. Beraz, babestu, bultzatu eta sustatu behar da, hala egiten ez bada estereotipoak diren kirol moderno hauek joko tradizionala ordezkatzeko arriskuan baikaude.